

RAPORT PRELIMINAR CU PRIVIRE LA CERCETĂRILE ARHEOLOGICE DE LA MILITARI-CÂMPUL BOJA (1996)

*În anul 1996 au fost reluate cercetările arheologice de la Militari-Câmpul Boja.
În această campanie au fost cercetate complexe arheologice din secolul al III-lea
p. Chr., secolele VI-VII și XIX.*

1. Introducere

Cercetările arheologice sistematice în stațiunea de la Militari-Câmpul Boja au început în anul 1958 și au continuat în anii 1960/1961, 1978/1979, 1981/1985¹. Anul 1996 a însemnat începutul celei de-a treia etape în cadrul acestor cercetări.

Obiectivul urmărit pe termen lung este cercetarea exhaustivă a sitului arheologic, în condițiile iminentei extinderi a zonei locuite. Pe termen scurt ne-am propus surprinderea vechilor secțiuni pentru corelarea lor cu cele care se vor efectua și realizarea unei noi ridicări topografice a sitului. Acest lucru este absolut necesar deoarece amenajarea lacului Dâmbovița în anii '80 a produs importante schimbări în configurația terenului.

În anul 1996 au fost practicate trei secțiuni și trei casete (S1: 20,00 x 1,00 m; S2: 18,00 x 1,00 m; S3: 36,00 x 1,50 m; C1: 6,00 x 2,50 m; C2: 2,00 x 2,00 m; C3: 5,00 x 1,50 m).

2. Complexe arheologice

În campania din anul 1996 au fost identificate și cercetate patru gropi din secolul al III-lea p. Chr., o locuință din secolele VI-VII și alte două locuințe din secolul al XIX-lea. În S3 și C3 au mai fost surprinse parțial două complexe, care nu au oferit însă decât câteva fragmente ceramice ce nu pot fi atribuite cu exactitate unei perioade anume. Aceste complexe urmează a fi cercetate integral în campania următoare.

Groapa nr. 1 din S1 avea forma unui butoi. Dimensiunile ei erau următoarele: DG=0,80 m, DM=1,05 m, DF=0,50 m, A=-1,60 m. În interiorul ei se aflau pământ de culoare castanie amestecat cu cenușă, fragmente ceramice modelate cu mâna sau la roată, fragmente de chirpici și oase de animale.

Groapa nr. 2 din S3 avea o formă tronconică. Dimensiunile ei erau: DG=1,75 m, DF= 2,50 m, A= -1,85 m. Pe fundul gropii se afla un strat de pământ ars la roșu, pe una din margini fragmente mari de bârne carbonizate, pe alta fragmente de vatră. Menționăm că pereții gropii nu prezentau urme de ardere. Deasupra acestora se afla un strat gros de cenușă ce conținea fragmente de lemn carbonizat, fragmente ceramice și oase de animale. Groapa avea un ultim nivel de umplere cu pământ de culoare galbenă-murdară, ce conținea fragmente de lemn carbonizat, fragmente ceramice și oase de animale (Pl.1).

Această groapă a fost practică în interiorul unei amenajări, ce avea dimensiuni de 3,00 x 2,50 m și adâncimea de -1,00 m (Pl. 1). Menționăm că umplutura și inventarul acestei amenajări sunt asemănătoare cu cele ale Gr. 2.

Groapa nr. 3 din S3 are în plan o formă aproximativ ovală, cu fundul alveolat în stratul de pământ castaniu, steril din punct de vedere arheologic. Pe fundul gropii, într-un strat de cenușă, și pe marginea ei, au fost descoperite fragmente ce provin de la vase modelate cu mâna, cu excepția câtorva modelate la roată.

Gropile nr.2 și 3 sunt contemporane sau se succed la un interval scurt de timp, fapt care nu poate fi sesizat stratigrafic sau prin analiza inventarului arheologic. Este foarte posibil ca groapa nr. 2,

cel puțin, să se fi aflat în interiorul unei anexe gospodărești. Dovezi în acest sens sunt stratul de pământ galben murdar care a sigilat această groapă și fragmentele mai mari sau mai mici de bârne carbonizate, care ar putea proveni de la pereții de lemn lutuiți.

Groapa nr. 4 era de formă tronconică cu baza mică în partea inferioară și avea următoarele dimensiuni: DG=1,10 m, DF=0,80 m, A=-0.90 m. În interiorul ei se aflau un strat de umplutură de culoare galben murdar, fragmente ceramice modelate cu mâna sau la roată, fragmente de chirpici, cenușă și fragmente mici de lemn carbonizat.

Locuințele nr. 1 și 2 din S1 și S2 erau de formă dreptunghiulară. Ele conțineau cenușă, fragmente de lemn carbonizat, fragmente ceramice și cărămizi din secolul XIX-lea.

Locuința nr. 3 din S3 era aproximativ rectangulară. Dimensiunile ei erau următoarele: L=3,50 m, l=2,75 m, A=-0,75 m. Umplutura locuinței era formată dintr-un strat de pământ galben murdar, provenind probabil de la lipitura de lut de pe pereții de lemn, care conținea fragmente ceramice modelate aproape în exclusivitate cu mâna (Pl.1a).

Podeaua nelutuită se adâncea cu 0,30/0,40 m de la baza nivelului de cultură corespunzător secolelor III și VI-VII. În colțul de NE al locuinței a fost descoperit un cuptor menajer, în formă de potcoavă, construit din lut și pietre de calcar. Cuptorul a fost realizat într-un bloc de lut cruțat în acest scop. La interior el avea lungimea de 0,50 m și lățimea maximă de 0,45 m.

3. Stratigrafia

Din punct de vedere stratigrafic a fost constatată următoarea situație. În cursul lucrărilor pentru amenajarea Lacului Dâmbovița, deasupra stratului vegetal, gros de 0,15 m, a fost depus un strat de pământ castaniu, gros de 0,30 m, steril din punct de vedere arheologic. În secțiunile S1 și S2, sub stratul vegetal se afla un strat de pământ cenușiu deschis, gros de 0,10 m, ce conține vestigii din secolul al XIX-lea. Sub acesta, iar în S3 sub stratul vegetal, a fost observat un strat de pământ de culoare cenușic-negricioasă, gros de 0,25/0,40 m, ce conține materiale arheologice din secolele III p. Chr., VI-VII și IX-X. Sub acest din urmă strat, deasupra stratului castaniu steril - din punct de vedere arheologic - se afla un strat de pământ culoare castanie-negricioasă, gros de 0,20/0,30 m, ce conține vestigii din epoca bronzului (Pl.1a, b).

4. Inventarul arheologic

4.1. Epoca bronzului

Ceramica descoperită a fost modelată din pastă grosolană de culoare cărămizie sau din pastă cenușie ce conține nisip și pietricle sau din pastă fină de culoare negricioasă ce conține nisip. Din prima categorie fac parte câteva fragmente de vase decorate cu unul sau două brâuri alveolate (Pl. 2: 2, 4)², iar din a doua fragmente de vase decorate uneori cu motive incizate (Pl. 2:1, 3, 5, 7, 9)³.

4.2. La Tène (sec. IV-III a. Chr.)

În poziție secundară, în Gr. 2 au fost descoperite mai multe fragmente de vase din lut ars care pot fi datate în secolele IV-III a.Chr.⁴. Trei dintre ele provin de la vase modelate din pastă nisipoasă aspră de culoare cărămizie decorate cu butoni-aripioare sau dreptunghiulari (Pl.2: 8, 10). Un fragment provine de la un vas modelat din pastă fină de culoare negricioasă decorat cu butoni dreptunghiulari (Pl. 2: 6).

4.3. Secolul al III-lea p.Chr.

4.3.1. Ceramica

În cele patru gropi din secolul al III-lea p.Chr. și în nivelul de cultură au fost descoperite numeroase fragmente ceramice modelate cu mâna sau la roată. Majoritatea provin de la vase de tradiție locală, dar sunt prezente și vase de factură romană.

Inventarul bogat al gropii nr. 2 ne-a permis să facem câteva constatări cu privire la categoriile ceramice amintite.

Ceramica modelată cu mâna reprezintă aproximativ 40% din totalul ceramicii din acest complex (Pl. 3, 4, 7: 1, 2). Principalele forme de vase sunt oala (peste 60%), ceașca tronconică (cca 15%) și capacul (9%).

Pasta din care au fost modelate vasele poate fi investigată sub aspectul rezistenței sau al compoziției. În funcție de primul criteriu am constatat că unele vase au fost modelate din pastă rezistentă, în timp ce majoritatea au fost modelate din pastă friabilă. Cele mai multe vase au ca ingrediente nisip, mică și fragmente mici de calcar sau pietricele (cca 75%), iar restul conțin ca ingrediente nisip și mică (cca 25%).

Culoarea care predomină este cea cărămizie (cca 80%), urmează cea negricioasă (cca 9%) și cea gălbuie (3%).

Arderea este uniformă în aproximativ 30% din cazuri și neuniformă la restul vaselor. Aproape 60% din vase prezintă urme de ardere secundară la interior, la exterior sau în spărtură.

Decorul lipsește cu desăvârșire.

Ceramica modelată la roată reprezintă aproximativ 60% din totalul ceramicii descoperite în Gr. 2 (Pl. 5, 6, 7: 3, 4, 8:1, 2). Principalele forme de vase sunt oala (cca 60%), strachina (12,5%), și amfora (9%). Ceramica de factură romană reprezintă aproximativ 10% din totalul ceramicii modelate la roată descoperite în acest complex.

Pasta folosită conținea în majoritatea cazurilor nisip și mică (84,7%), restul conținând nisip și pietricele (15,3%).

Culoarea cenușie predomina (43,5%), urmată de cea gălbuie (17,4%), cărămizie (15,3%), castanie (13%) și negricioasă (10,8%).

Arderea este uniformă la aproximativ două treimi din totalul vaselor, restul de o treime fiind arse neuniform.

Decorul este prezent pe aproximativ 20% din vase. Dintre acestea, 45% au fost decorate cu inele în relief, aproximativ 30% cu caneluri și 25% cu motive lustruite.

Fusaiole. Două fusaiole descoperite în Gr. 2 și în nivelul de cultură din S3 sunt tronconice.

Obiecte din piatră. În groapa nr. 2 au fost descoperite două fragmente provenind de la unelte din piatră (Pl. 7: 10, 11).

Obiecte din metal. În groapa nr. 2 au fost descoperite o aplică floriformă din argint (Pl. 7: 7) și un fragment ce ar putea proveni de la mânerul din fier al unui scut (Pl. 7: 9). În umplutura gropii nr. 3 au fost găsite un fragment dintr-o oglindă din bronz de tip sarmatic⁵ (Pl. 7: 8) și un denar emis în vremea împăratului Maximinus Thrax (235-238 p.Chr)⁶.

Oase de animale. În gropile nr. 1, 2 și 3 au fost găsite oase de animale. Din păcate, nu putem preciza încă apartenența acestora.

4.4. Secolele VI-VII

4.4.1. *Ceramica*. Majoritatea covârșitoare a fragmentelor ceramice descoperite în L3 provine de la vase de culoare cărămizie modelate cu mâna din pastă ce conține nisip, mică și pietricele (2-3 mm). Vasele modelate cu mâna din pastă de culoare castanie ce conține nisip, mică și pietricele (4-7 mm) au fost acoperite cu un strat de slip. Două dintre ele au fost decorate cu alveole pe buze (Pl. 8: 4, 5)⁷.

4.5. Secolele IX-X

4.5.1. *Ceramica*. În stratul de cultură situat deasupra locuinței L3 au fost descoperite câteva fragmente din vase de lut modelate la roată.

Două din aceste vase au fost modelate din pastă fină de culoare cenușie, respectiv gălbuie. Ele au fost decorate cu benzi de linii orizontale și în val incizate, precum și cu linii verticale lustruite sau chiar scrijelite (Pl. 8: 6, 7, 8)⁸. Alte fragmente provin din vase de culoare cărămizie mo-

delate la roată, din pastă aspră nisipoasă, decorate cu striuri orizontale (Pl. 8: 9, 10).

5. Cronologia

Datarea complexelor arheologice cercetate și a materialelor din nivelele de cultură a fost făcută pe baza analogiilor fragmentelor ceramice. Din această cauză a fost preferată o datare mai largă.

Fragmentele ceramice date în epoca bronzului provin de la vase care sunt specifice culturii Tei.

Ceramica reprezintă, de asemenea, majoritatea inventarului gropilor date în secolul al III-lea p.Chr. Moneda emisă în timpul lui Maximinus Thrax (235-238) și celelalte obiecte din metal descoperite în gropile nr. 2 și 3 ne permit datarea acestor complexe la mijlocul și în a doua jumătate a secolului al III-lea p.Chr.

Locuința nr. 3 a fost datată larg în secolele VI-VII datorită lipsei unor indicii pentru o datare restrânsă.

6. Concluzii

Cercetările arheologice întreprinse la Militari-Câmpul Boja în anul 1996 nu au adus noutăți deosebite în privința stratigrafiei, complexelor arheologice și inventarul acestora. Ele se înscriu însă pe coordonatele cercetării sistematice a acestui sit arheologic.

Mircea NEGRU (București)

NOTE

1. Vl. Zirra, Gh. Cazimir, *Unele rezultate ale săpăturilor arheologice de la Cîmpul Boja din cartierul Militari*, CAB, I, 1963, p.15-19; Mioara Turcu, *Informare privind sondajul de la Militari-Cîmpul Boja. Campania 1978*, Materiale, Oradea, 1979, p.75-79; eadem, *Cercetări arheologice la Militari-Cîmpul Boja*, CAB, 3, 1982, p. 226-23; eadem, *Descoperiri arheologice la Militari -Cîmpul Boja (București). Secolele II-III și IV e.n.* CAB, 4, 1992, p. 37-56 (Bibliografie selectivă).

2. V. Leahu, *Săpăturile arheologice de la Giulești-Sîrbi*, CAB, 1, 1962, p. 223, fig. 38: 1, 4; 51: 3-5; V. Sandu, *Cercetări arheologice în zona sitului de la Lunca Bârzești*, CAB, 4, 1992, p. 174, pl. IV: 8, V: 4, 6.

3. V. Leahu, *op. cit.*, p. 228, fig. 46; idem, *Săpături arheologice la Căfelu Nou*, CAB, 2, 1965, p. 44, fig. 27: 3, 4.

4. Vl. Zirra, Gh. Cazimir, *op. cit.*, p. 51, fig. 3: 1; I. H. Crișan, *Ceramica daco-getică (Cu specială privire la Transilvania)*, București, 1969, pl. 24:5, 26, 11; V. Sîrbu, T. Amăutu, *Incinta fortificată de la Stolniceni (raionul Hâncești - Rep.Moldova)*, Cercetări arheologice în aria nord-tracă, I, 1995, fig. 5: 2, 7, 10, 11, 13, 14, 15, 17 și 6: 2, 8, 10, 11.

5. Fragmente de oglinzi de același fel și un tipar pentru aceste oglinzi au fost descoperite în stațiunea de la Militari-Câmpul Boja în cursul campaniilor precedente (Gh. Bichir, *Geto-dacii din Muntenia în epoca romană*, p. 24, pl. 44: 1; M. Turcu, *op. cit.*, p. 47, fig. 7: 3).

6. Av. IMP MAXIMINUS PIUS AUG. Cap laureat spre dreapta./Rv. PAX AUGUSTI. Pax spre stânga. (Cohen 31, RIC 12, BMC 68). Mulțumim călduros doamnei Carmen Maria Petolescu pentru identificarea acestei monede.

7. Vl. Zirra, Gh. Cazimir, *op. cit.*, p. 60, fig. 15: 7; Dan Gh. Teodor, I. Mitrea, *Cercetări arheologice în așezarea de la Lozna-Dorohoi*, ArhMold, 4, 1966, p. 282/283, fig. 5: 3, 6: 1-4; Ghenuța Coman, *Cercetări arheologice în sudul Moldovei cu privire la secolele V-XI*, SCIVA, 20, 1969, 2, p. 298/299; V. Sîrbu și colaboratorii, *Așezări din zona Căscioarele-Greaca-Prundu (Mileniile I î.Hr.-I.d.Hr.)*, București, 1996, p. 103-106, fig. 137: 3, 4.

8. *Ibidem*, p. 114-116.

RAPPORT PRÉLIMINAIRE CONCERNANT LES RECHERCHES ARCHÉOLOGIQUES DE MILITARI-CÂMPUL BOJA (1996)

Résumé

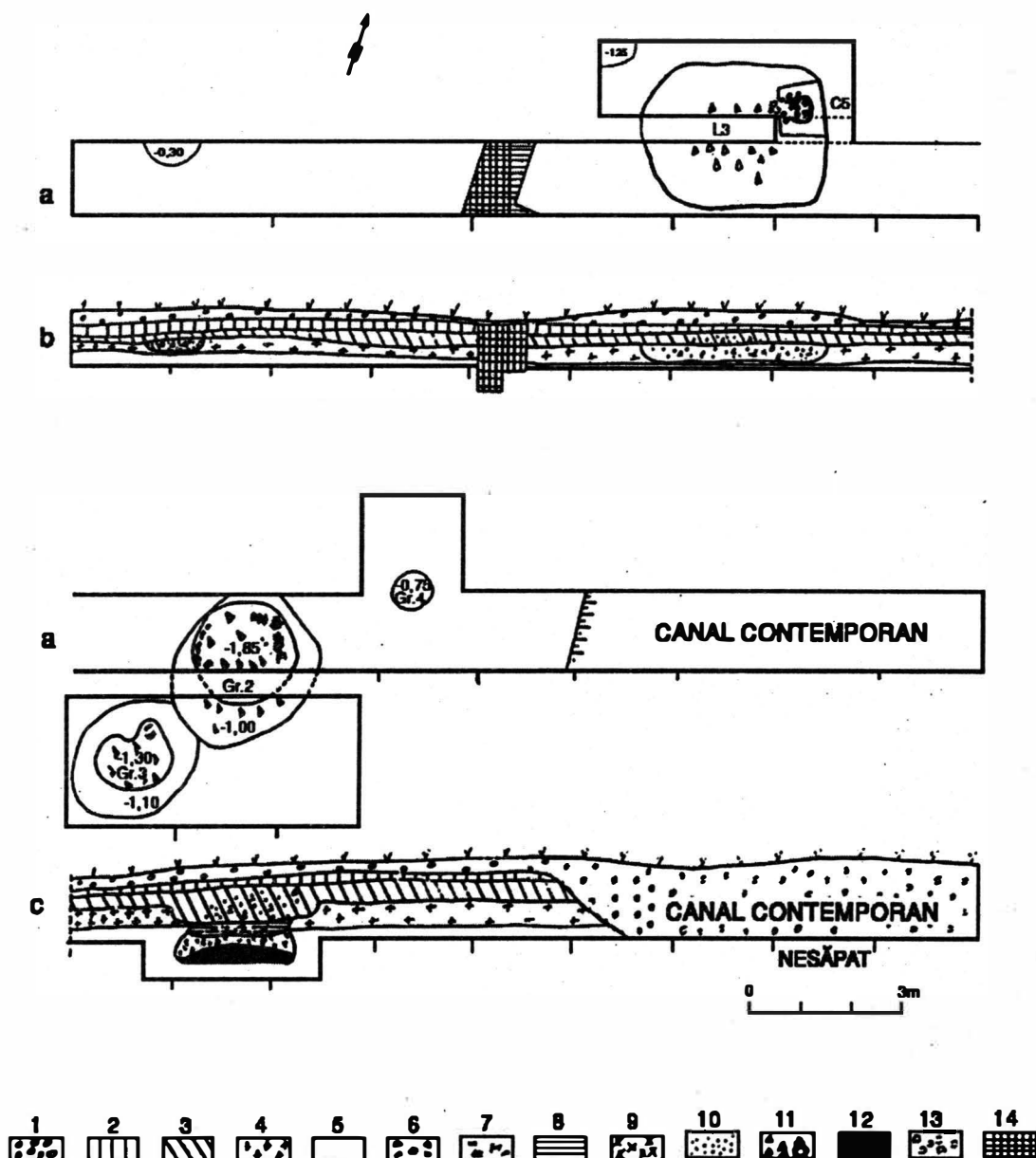
En 1996 on a observé attentivement quatre fosses du III^e siècle après J.Chr., une habitation des VI^e et VII^e siècles et deux logements du XIX^e siècle.

Le plus riche inventaire archéologique appartient aux ensembles d'habitations du III^e siècle après J.Chr. Il est composé des fragments de récipients de terre modelés à la main ou à l'aide de la roue, une applique, un fragment d'un miroir en bronze, une monnaie d'argent de Maximinus Thrax et d'autres encore.

Dans les superficies examinées on a découvert aussi des vestiges de l'âge du bronze, IV^e et III^e siècles av. J.Chr. et IX^e et X^e siècles.

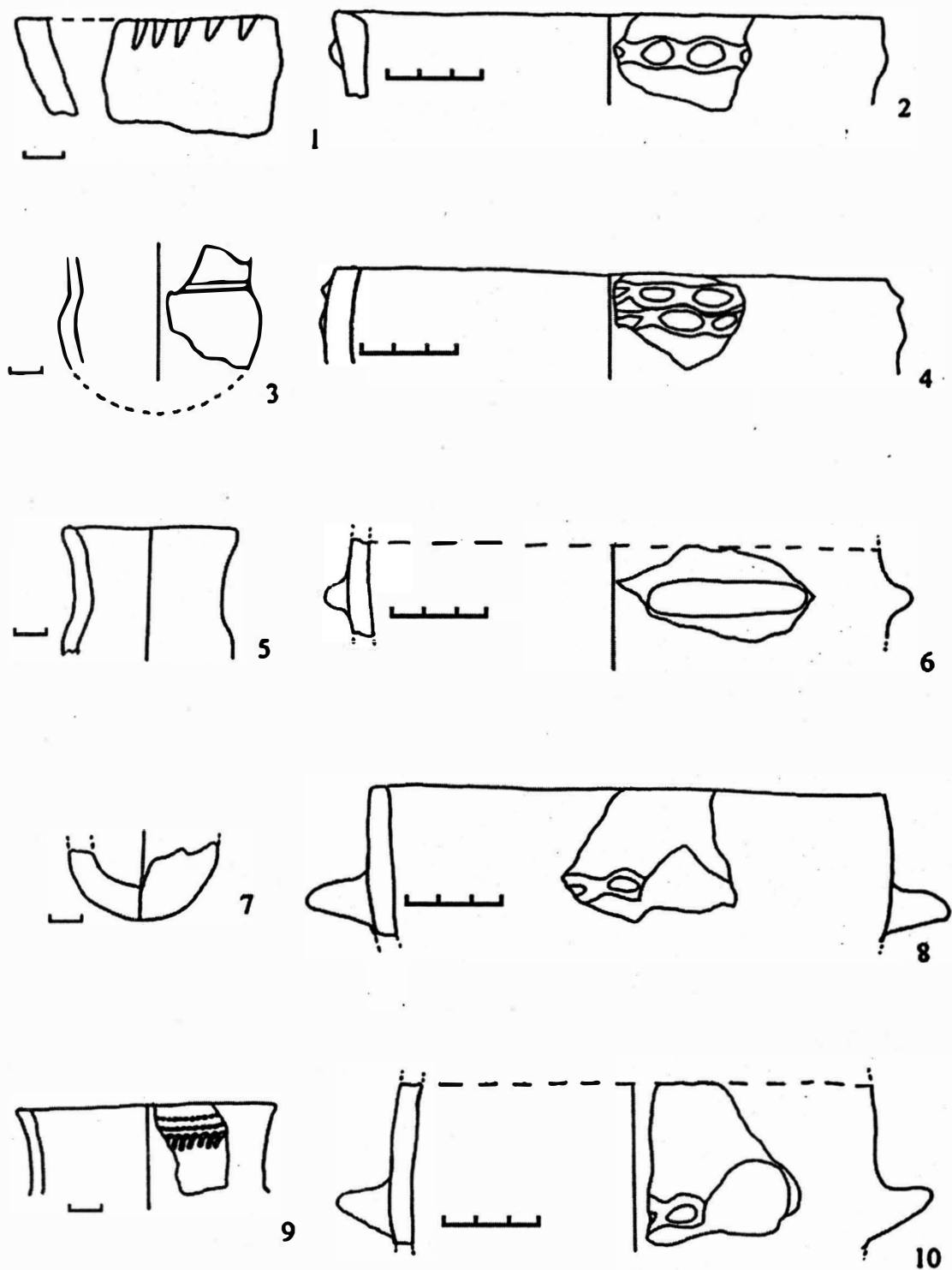
EXPLICATION DES PLANCHES

- Pl. 1. Militari-Câmpul Boja. La section S 3. a) Le plan de la section; b) Le profil nordique (m 1-18); c) Le profil sud (m 19-36);
La légende: 1. Couche châtaine, sédiment contemporaine. 2. La couche végétale gris-clair. 3. Niveau de culture du III^e siècle après J.Chr. et des VI^e et VII^e siècles; couleur gris-noirâtre. 4. Le niveau de culture de l'âge du bronze; couleur châtain-noirâtre. 5. Couche stérile archéologique; châtaine avec des pierres calcaires. 6. Fragments d'âtre. 7. Fragments de bois carbonisé. 8. Couche de couleur jaunâtre. 9. Cendre. 10. Fragments de collage de terre glaise (brûles). 11. Fragments de céramique. 12. Couche de fragments de terre glaise brûlée à rouge. 13. Pierres calcaires. 14. Section effectuée en 1960.
- Pl. 2. L'âge du bronze (1-5, 7, 9. IV^e et III^e siècles av. J.Chr. (6, 8, 10). 1, 3, 5, 7, 9 - Section 3; 2, 4, 6, 8, 10 Fosse 2.
- Pl. 3. III^e siècle après J.Chr. 1 - Fosse 3; 2-4, 6-8 - Fosse 2; 5 - Fosse 1.
- Pl. 4. III^e siècle après J.Chr. 1-10 - Fosse 2.
- Pl. 5. III^e siècle après J.Chr. 1-11 - Fosse 2.
- Pl. 6. III^e siècle après J.Chr. 1-5, 7-10 - Fosse 2; 6 - Section 1; 4, 11 - Fosse 4.
- Pl. 7. III^e siècle après J.Chr. 1-5, 7, 9-11 - Fosse 2; 6 - Section 3; 8 - Fosse 3.
- Pl. 8. III^e siècle après J.Chr. (1, 2). VI^e et VII^e siècles (3-5). IX^e et X^e siècles (6-10).
1 - Fosse 4; 2 - Fosse 2; 3-5 - Habitation 3; 6-10 Section 3.



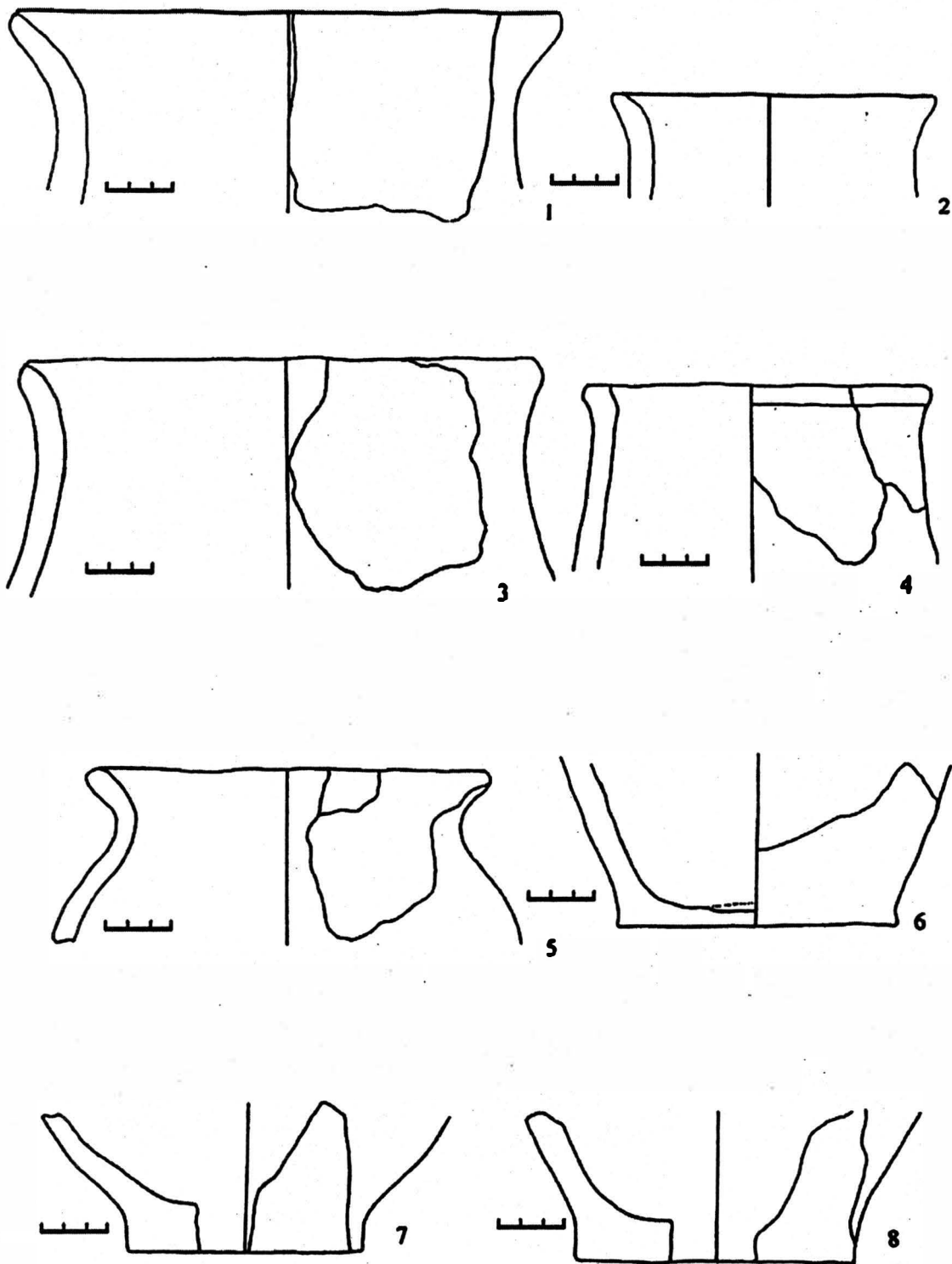
Pl.1. Militari - Câmpul Boja. Secțiunea S 3. a. Planul secțiunii. b) Profilul nordic (m 1-18).
c) Profilul sudic (m 19-36).

LEGENDA: 1. Strat castaniu, depunere contemporană, 2. Stratul vegetal cenușiu-deschis, 3. Nivel de cultură din sec. III și VI-VII, culoare cenușie-negricioasă, 4. Nivelul de cultură din epoca bronzului, culoare castanie-negricioasă, 5. Strat steril arheologic, castaniu cu concrețiuni calcaroase, 6. Fragmente de vatră, 7. Fragmente de lemn carbonizat, 8. Strat de culoare gălbuie, 9. Cenușă, 10. Fragmente de lipitură din lut (arse), 11. Fragmente ceramice, 12. Strat de fragmente de lut ars la roșu, 13. Concrețiuni calcaroase, 14. Secțiune efectuată în 1960.

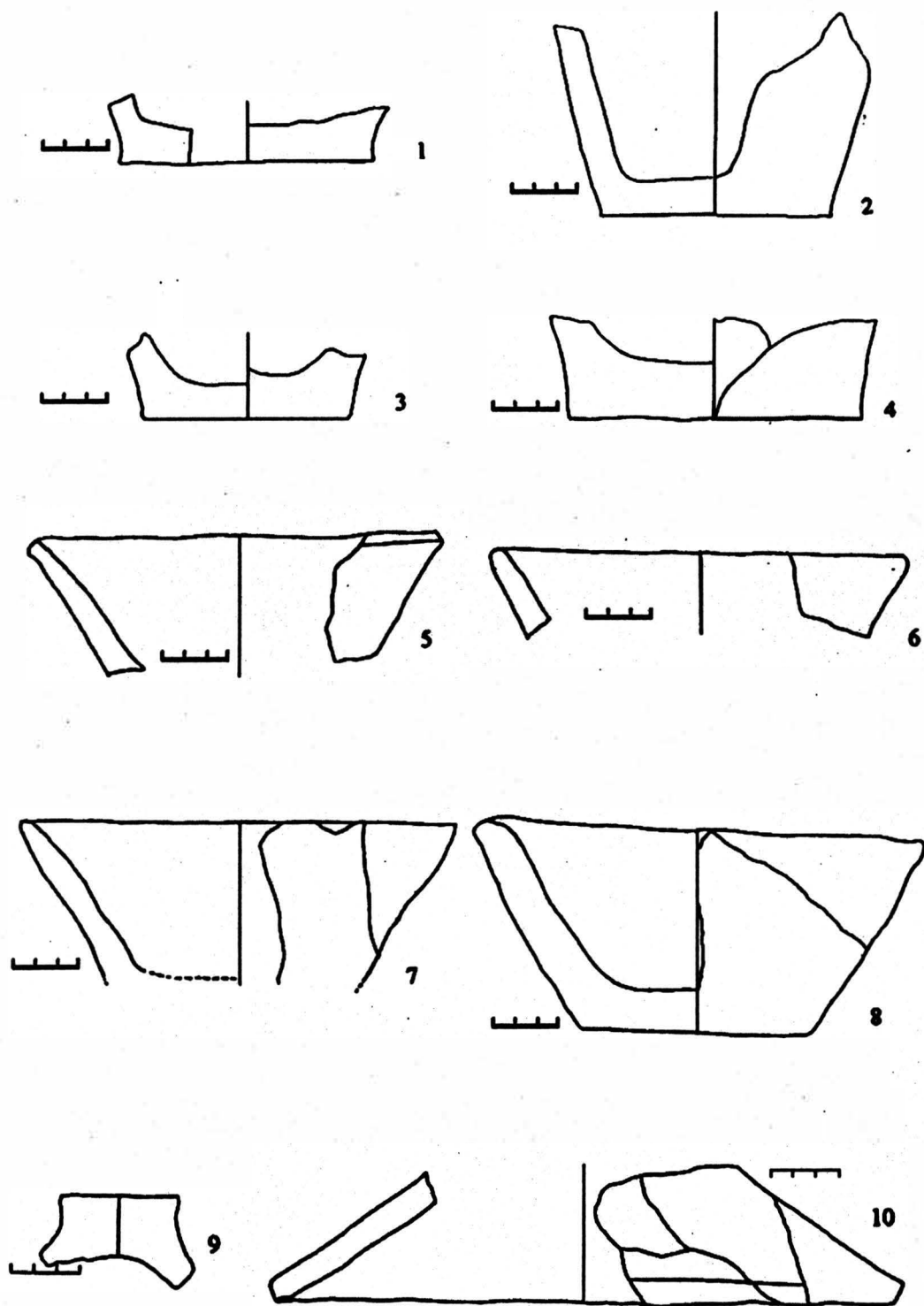


Pl. 2. Epoca bronzului (1-5, 7, 9). Secolele IV-III î.Chr. (6, 8, 10).

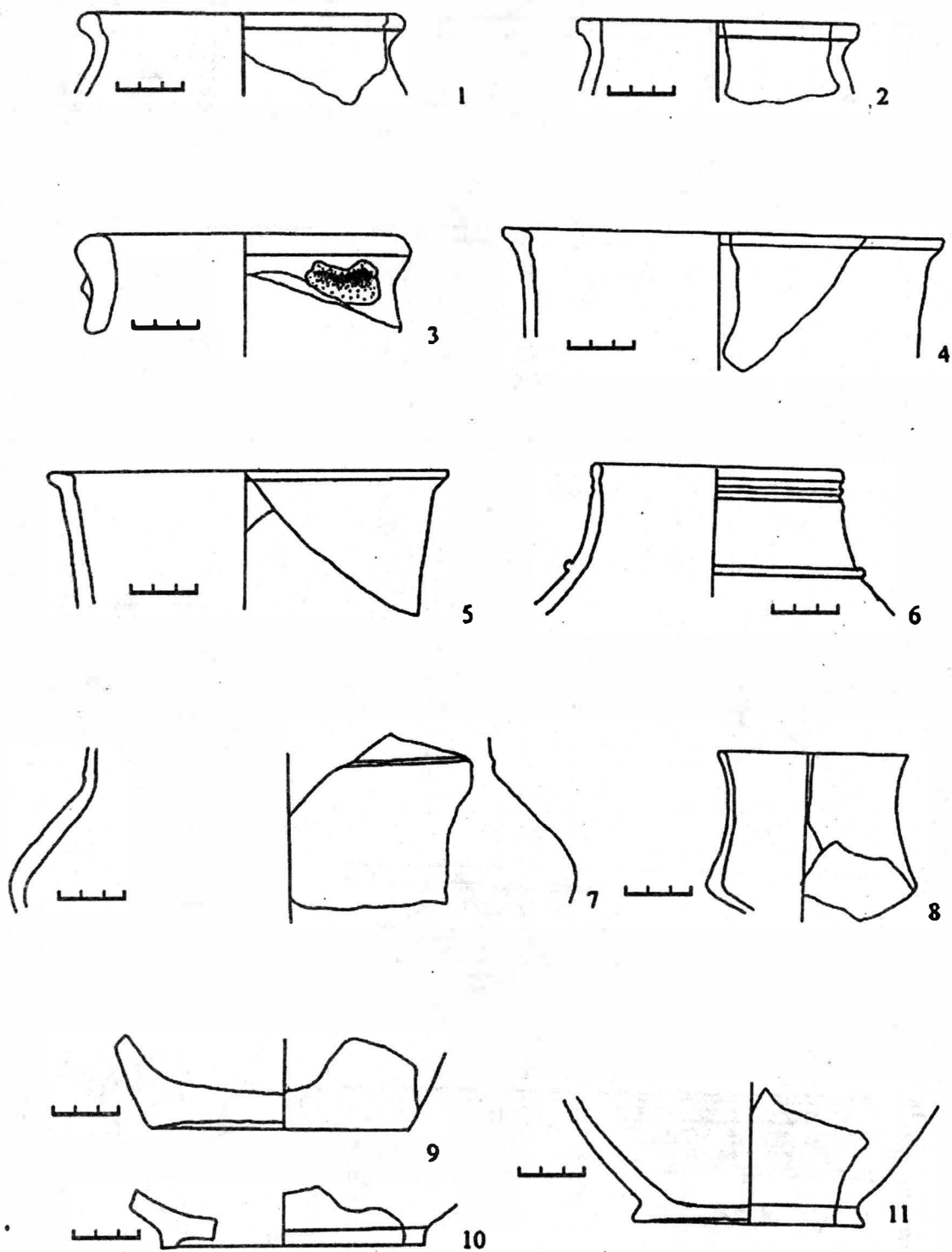
1, 3, 5, 7, 9 - S 3; 2, 4, 6, 8, 10 - Gr. 2.



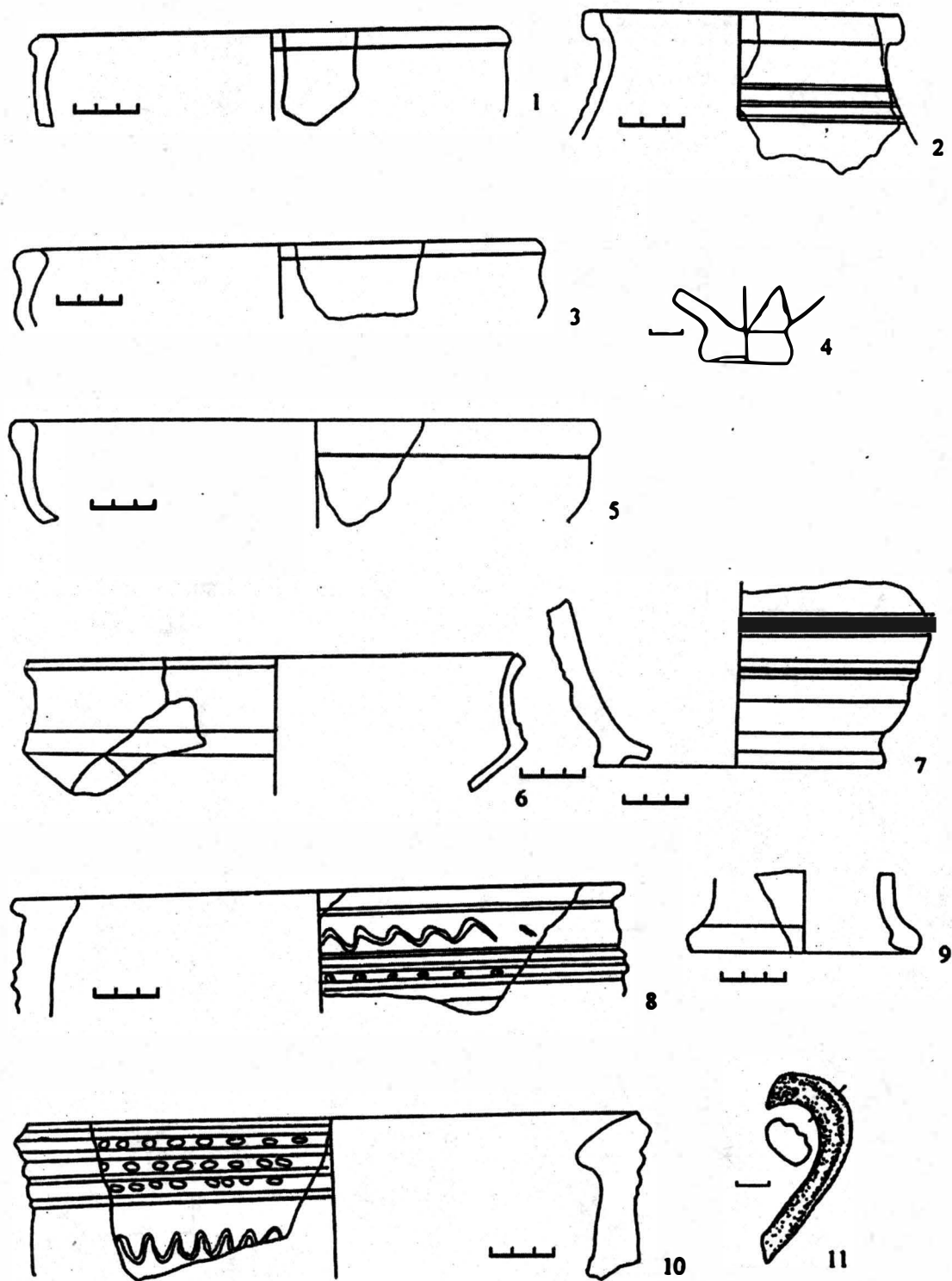
Pl. 3. Secolul al III-lea p.Chr. 1 - Gr. 3; 2-4, 6-8 - Gr. 2; 5 - Gr. 1.



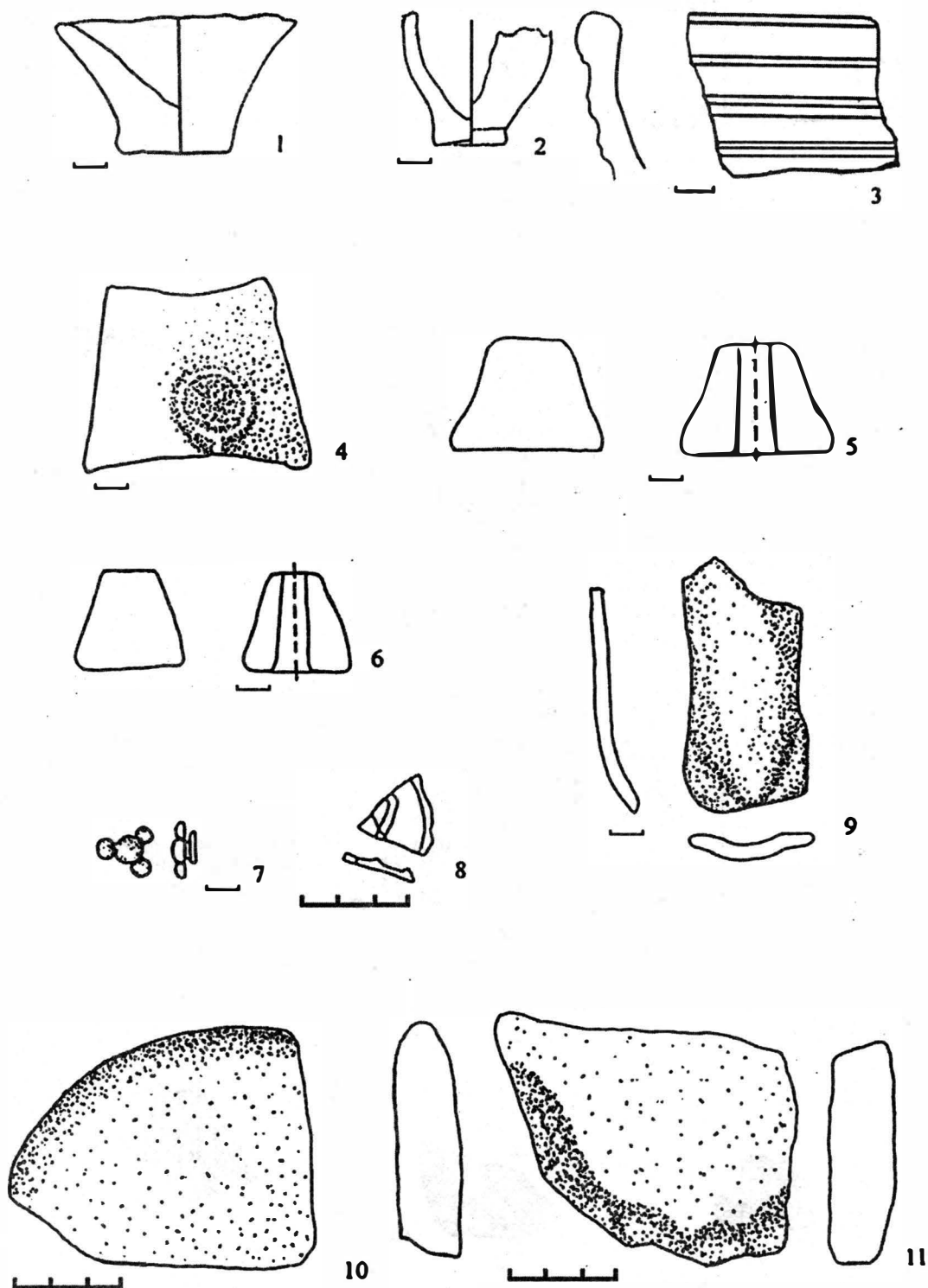
Pl. 4. Secolul al III-lea p. Chr. 1-10 - Gr. 2.



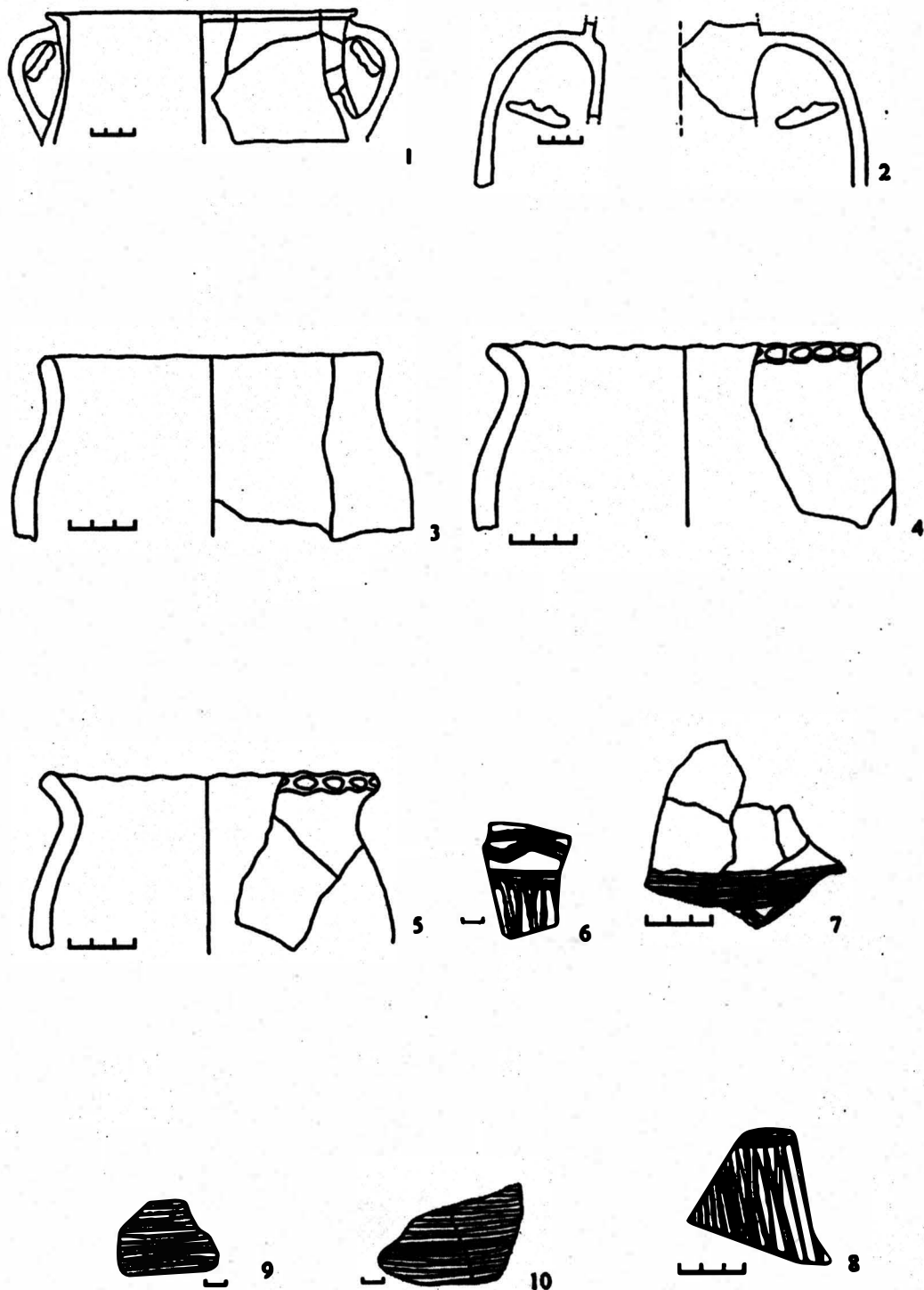
Pl. 5. Secolul al III-lea p.Chr. 1-11 Gr. 2



Pl. 6. Secolul al III-lea p.Chr. 1-5, 7-10 - Gr. 2; 6 - S 1; 4, 11 - Gr. 4.



Pl. 7. Secolul al III-lea p.Chr. 1-5, 7, 9-11 - Gr. 2; 6 - S 3; 8 - Gr. 3.



Pl. 8. Secolul al III-lea p. Chr. (1,2). Secolele VI-VII (3-5). Secolele IX-X (6-10). 1 - Gr. 4; 2 - Gr. 2; 3-5 - L 3; 6-10 - S 3.